

Jan Gazarkiewicz

WYCHOWANIE PATRIOTYCZNO-OBRONNE W LICEACH WOJSKOWYCH

W systemie oświatowym ostatnich lat rozpoczęły działalność licea wojskowe (LW). Obok realizacji programu nauczania szkoły licealnej proces wychowawczy w LW ukierunkowany został głównie na wychowanie patriotyczno-obronne uczniów.¹ Podstawę funkcjonowania tych szkół stanowi wspólne zarządzenie ministrów: Oświaty i Wychowania oraz Obrony Narodowej w sprawie tworzenia liceów wojskowych.² Powstały one na bazie wydzielonych obiektów wojskowych, sukcesywnie adaptowanych i wyposażanych siłami i środkami resortu Obrony Narodowej. Do chwili obecnej istnieje sześć tego typu szkół.³

Licea wojskowe realizują pełny program ogólnokształcącej (zawodowej) szkoły średniej o profilu matematyczno-fizycznym, z wprowadzonym w miejsce przysposobienia obronnego przysposobieniem wojskowym. Przedmiot ten realizowany jest w pierwszych trzech latach nauki oraz w trakcie trzech trzytygodniowych obozów szkoleniowych, organizowanych w czasie wakacji.⁴

Pomimo znacznie krótszej niż w innych szkołach ponadpodstawowych akcji popularyzującej licea wojskowe, do egzaminów wstępnych w tych szkołach zgłasza się średnio 4 kandydatów na jedno miejsce (średnia w kraju odnośnie liceów ogólnokształcących wynosi niespełna 2 kandydatów na jedno miejsce). Można więc stwierdzić, iż utworzone licea wojskowe spotkały się z dużym zainteresowaniem społecznym. Szczególnie pozytywnym objawem jest szybkie integrowanie się kolektywów uczniowskich i identyfikowanie z celami i zadaniami stojącymi przed liceami wojskowymi oraz kształtowa-

nie się dumi z pobierania nauki w tych szkołach. Optymizmem napawa również fakt, iż kadra zawodowa i dydaktyczno-wychowawcza liceum, współdziałając harmonijnie, z dużym zapałem i energią włączyła się w nurt pracy przedmiotowej i pozalekcyjnej, aktywnie działając na przykład w organizacjach młodzieżowych. Zdradza ona również duże ambicje wyróżniania się w sferze efektywności nauczania i wychowania; przejawia także wiele inwencji w przygotowaniu dostosowanej do środków informatycznych obudowy dydaktycznej. O znaczącym dorobku w tych dziedzinach osób uczących w LO świadczą pozytywne oceny nadzoru pedagogicznego. Wypracowane przez nie rozwiązania dydaktyczno-wychowawcze propagowane są w ramach doskonalenia przedmiotowego nauczycieli pozostałych szkół średnich.

Istotną funkcję w kształtowaniu postaw ideowo-patriotycznych i obronnych oraz wyrobieniu wysokiej sprawności fizycznej i odporności psychicznej, jak również umożliwieniu sportowego "wyżycia się" spełnia szeroko tematycznie zakrojona pozalekcyjna działalność wychowawczo-obronną prowadzona przez opiekunów roczników, kierowników kół zainteresowań i sekcji sportowych oraz wychowawców internatowych w oparciu o "Program działalności wychowawczo-obronnej w liceum wojskowym". Dokument ten zakłada, że głównym celem działalności wychowawczo-obronnej jest programowe kształtowanie zaangażowania uczniów w budowaniu socjalistycznego społeczeństwa oraz ich ideowo-patriotycznej motywacji do podjęcia dalszej nauki w wojskowym szkolnictwie zawodowym.⁵

Cele te osiąga się w szczególności poprzez:

"- skuteczną realizację ściśle powiązanych ze sobą założeń dydaktyczno-wychowawczych wynikających z przedstawionego modelu absolwenta liceum wojskowego.

- utrwalanie szacunku do tradycji narodowych i twórczego trudu współczesnych pokoleń, poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo i rozwój Polski socjalistycznej, ugruntowanej znajomości zasad ustrojowych PRL, ich historycznych uwarunkowań oraz zachodzących współcześnie przeobrażeń społeczno-politycznych;

- przyswajanie i ugruntowywanie wartości ideologii marksistowskiej w sferze stosunków politycznych, społecznych i gospodarczych;

- kształtowanie marksistowskiego pojmowania rzeczywistości, dialektycznego ujmowania zjawisk i procesów oraz umiejętności dostrzegania ich w przyrodzie i w życiu społecznym;

- przygotowanie do udziału w życiu społecznym, zapoznanie z podstawowymi wartościami etyki socjalistycznej, ze złożonością procesów przemian obyczajowo-moralnych; wyzwolenie potrzeby posiadania pożądanych cech moralnych, kierowanie się obywatelskimi motywacjami, przeciwstawienie się krzywdzie i wszelkim przejawom deprawacji i społecznego zła;

- utrwalanie w świadomości uczniów właściwego stosunku do obowiązków i wymogów dyscypliny szkolnej, poczucia współodpowiedzialności za prawidłowe kształtowanie więzi koleżeńskich oraz osobiste i zespołowe efekty nauki;

- rozumienie znaczenia więzi ideowych, klasowych, gospodarczych i obronnych ze Związkiem Radzieckim i innymi krajami wspólnoty socjalistycznej oraz zasad internacjonalizmu;

- przyswajanie na zajęciach z przysposobienia wojskowego oraz w ramach sportów obronnych pożadanego zasobu przedmiotowej wiedzy i umiejętności obronnych, szczegółowe zapoznanie z tradycjami LWP, jego wkładem w odzyskanie niepodległości oraz udziałem w odbudowie kraju i współuczestniczeniu w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym"⁶.

Zamierzeniom powyższym podporządkowany jest całokształt procesu dydaktyczno-wychowawczego liceum, a w szczególności:

"- kształtowanie w liceum atmosfery pryncypialnego, ideowego zaangażowania i aktywności całego środowiska szkolnego oraz sprawna organizacja działalności wychowawczej i dydaktycznej, stanowiąca wzór godny do naśladowania w przyszłej pracy absolwentów liceum;

- atrakcyjna i przykładowa sprawnościowo organizacja zajęć pozalekcyjnych, kulturalno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych z szerokim wykorzystaniem środków informatycznych, programów radiowych i telewizyjnych, filmów szkoleniowych i przeźroczy eksponujących problematykę patriotyczną i techniczno-obronną;

- utrzymywanie stałych bogatych w formie i treści kontaktów z jednostkami wojskowymi sprawującymi patronat, ośrodkami szkolenia i uczelniami wojskowymi, między innymi przez organizowanie spotkań z kadrą oficerską i podchorążymi WSO, zwiedzanie «sal tradycji», bazy szkoleniowej, uczestnictwo w pokazach sprzętu i uzbrojenia, udział w uroczystościach wojskowych;

- rozwijanie współpracy w patriotyczno-obronnym wychowaniu uczniów z lokalnymi ogniwami LOK i APRL, wykorzystywanie w szerokim zakresie w ramach specjalistycznego kursowego szkolenia ich kadry dydaktyczno-instruktorskiej oraz specjalistycznej bazy szkoleniowej;

- objęcie stymulującą opieką kół zainteresowań, zapewnienie im właściwych organizacyjnych i sprzętowo-technicznych warunków funkcjonowania. W działalności tych kół priorytetowo traktowane jest podejmowanie problematyki społeczno-politycznej i światopoglądowej oraz politechnicznej i obronnej;

- stworzenie systemowo ujętych możliwości i zachęt do zdobywania odznak oraz uprawnień techniczno-specjalistycznych przydatnych w służbie wojskowej;

- inspiracja i właściwe wychowawcze kierowanie oraz wszechstronne popularyzowanie nośnych cech ruchu współzawodnictwa indywidualnego i zbiorowego;

- nadawanie uroczystego charakteru obchodom świąt państwowych i wojskowych;

- bieżąca, starannie przygotowana, dostosowana do potrzeb i wieku uczniów systematyczna, ofensywnie opracowana informacja dotycząca wydarzeń w kraju i na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki militarnej;

- organizowanie spotkań z kombatantami i weteranami walk rewolucyjnych oraz przodującymi żołnierzami, starannie przygotowanych i mających uroczysty poznawczo-wychowawczy charakter"⁷

Dla zdynamizowania i uatrakcyjnienia programu dydaktycznego oraz przedsięwzięć pozalekcyjnych urządzono w liceach niezbędne do realizacji programu nauczania odpowiednio wyposażone gabinety i pracownie, w których uczący się mogą korzystać z mikrokomputerów, wielozadaniowych kalkulatorów (dla każdego ucznia), monitorów i magnetowidów, ze sprzętu łączności radiowej, radiotelefonicznej i przewodowej, aparatury nagłaśniającej i instrumentów muzycznych, ze sprzętu fotograficznego i turystycznego, z materiałów modelarskich i innych pomocy służących do zaspokojenia intelektualnych, rekreacyjnych i społecznych potrzeb uczniów.

Szczególnie atrakcyjnie przedstawia się program zajęć na wspomnianych wcześniej obozach szkoleniowych. Obóz po pierwszym roku nauki zapewnia

uczniom przede wszystkim aktywny i racjonalny wypoczynek, połączony z uzyskaniem patentu żeglarza jachtowego i doskonaleniem umiejętności pływackich, utrwalenie podstawowych umiejętności praktycznych z zakresu przysposobienia wojskowego, poznanie tradycji historycznych i rewolucyjnych regionu, jego zabytków i kultury, a tym samym pogłębienie emocjonalnej więzi z liceum wojskowym, jak również uczuć patriotycznych i pożądanych postaw obywatelskich. Na obozach tych około 70 % zajęć programowych przeznaczonych jest na szkolenie żeglarskie, dlatego też organizowane są one nad większymi akwenami wodnymi. Jednocześnie taka lokalizacja zapewnia dobre warunki do prowadzenia zajęć praktycznych z przysposobienia wojskowego.

Obóz po drugim roku nauki zapewnia uczniom, obok rekrutacji i podnoszenia kondycji fizycznej, dalsze pogłębienie praktycznych umiejętności z przysposobienia wojskowego, a także rozszerzenie wiedzy o wojsku poprzez bezpośrednie zapoznanie z warunkami życia i służby oraz sprzętem bojowym w wyższych szkołach oficerskich, ośrodkach szkolenia i jednostkach wojskowych, a tym samym wzmocnienie motywacji do zawodowej służby wojskowej i umożliwienie pełniejszego przybliżenia specyficznych właściwości służby wojskowej poszczególnych rodzajów wojsk i służb.

Na obozie tym około 50 % programowych zajęć przeznaczonych jest na sporty obronne, tj. letni trójbój obronny, pojedynek strzelecki, wielobój sztafetowy - prowadzony w formie eliminacji na szczuble plutonu (klasy), kompanii (rocznika). W pozostałym zaś czasie organizowane są podstawowe zajęcia z przysposobienia wojskowego, w tym głównie strzelanie i taktyczne szkolenie pojedynczego żołnierza oraz zapoznanie ze sprzętem bojowym jednostki zmechanizowanej. Z tego względu obozy te zlokalizowane są w pobliżu jednostek wojskowych posiadających strzelnicę i place ćwiczeń, oraz - o czym była już mowa - nad jeziorami lub innymi akwenami wodnymi, umożliwiającymi dalsze uprawianie sportów wodnych i doskonalenie umiejętności pływania.

Obóz po trzecim roku nauki zapewnia uczniom uzyskanie samochodowego prawa jazdy kategorii "B" i ugruntowuje ich zamiłowania do techniki oraz pogłębia motywację do wojskowej służby zawodowej w określonym korpusie osobowym. Ponadto, podobnie jak na poprzednich obozach, zapewnia się uczniom warunki do stymulacyjno-rozwojowego wypoczynku oraz kształtowa-

nia postaw patriotyczno-obywatelskich. Obóz ten stanowi podsumowanie trzyletniego szkolenia przysposobienia wojskowego.

Na obozie tym około 70 % zajęć programowych przeznaczonych jest na szkolenie samochodowe; z tego powodu obozy te rozmieszczone są przy etapowych lub organizowanych sezonowo ośrodkach szkolenia samochodowego, w miejscowościach stwarzających jednocześnie warunki realizacji zarówno przedsięwzięć sportowo-rekreacyjnych, jak i pozostałych zajęć z przysposobienia wojskowego.

Niezależnie od prezentowanej tematyki na wszystkich obozach w ramach przedsięwzięć pozalekcyjnych prowadzone są zajęcia sportowe, organizowane wycieczki krajoznawcze, występy artystyczne, ogniska harcerskie, wyświetlanie filmów, itp. zintegrowane działania wychowawczo-obronne wykorzystujące atrakcyjne formy wypracowane w działalności obozowej ZHP.

Przedstawione cele i proces dydaktyczno-wychowawczy w liceach wojskowych sprzyjają przygotowywaniu młodzieży męskiej na kandydatów do wyższych szkół oficerskich, a następnie do zawodowej służby wojskowej w Siłach Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

PRZYPISY

¹ Statut Liceum Wojskowego. Zarządzenie ministra Oświaty i Wychowania nr 9/85, z dnia 14 sierpnia 1985 r. w sprawie statutu liceum wojskowego. Warszawa 1985.

² Zarządzenie ministrów Oświaty i Wychowania oraz Obrony Narodowej, z dnia 10 kwietnia 1985 r., w sprawie liceów wojskowych.

³ Licea wojskowe funkcjonują w: Częstochowie, Dęblinie, Gdańsku, Lublinie, Olsztynie, Toruniu i Zielonej Górze.

⁴ Program przysposobienia wojskowego liceów wojskowych. MON ZSzPW. Warszawa 1985.

⁵ Program działalności wychowawczej w liceum wojskowym, Warszawa 1985. Materiał powielony.

⁶ Tamże, s. 5 - 6.

⁷ Tamże, s. 6 - 7.